

MESEMONDÓ NAGYMAMÁM, TÓTHNÉ BAGOSI FODOR ILONA

Kedves, nyugodt lényére, lágy mosolyára, kellemesen muzsikáló hangjára emlékezem leginkább. Teljesen más volt, mint a másik, a szintén nagyon szeretett anyai nagyanyám. Kinézésre csak annyiban hasonlítottak, magasságuk közel azonos volt, de Tamás nagymama szikár alakja mellett a nála jó 16 évvel fiatalabb Tóth nagymama teltnék hatott.

Férje, Tóth nagyapám, sokszor elmesélte találkozásuk történetét. Annak idején nagy vonzereje volt a szilvágyi Tasnád város őszi vásárainak. Az ország sok helységéből özönlött oda a nép, a kisújszállási gazdálkodók termékeinek is jó piaca volt ez a hely és alkalom. Az ifjú Tóth Imre apja és rokonai társaságában nézelődött a különböző céhek által felállított sátrak között, mikor a vásár forgatagában felfigyelt egy középmagas, finom, kellemes arcú, meleg barna szemű lányra. Sokáig nem nézhette, meg nem is illett volna, társaságukkal mindketten tovább mentek. A kisújszállási gazdák már haza készülődtek, mikor Imre felfigyelt egy nagyon kellemes, csengő női kacagásra. Kíváncsian nézett a hang forrása felé, és örömmel fedezte fel, hogy a délelőtt látott barna lány az a kacagó. Az ifjú gazdálkodó úgy érezte, végre megtalálta azt a lényt, aki mind küllemével, mind hangjával egy pillanat alatt úgy el tudta bűvölni őt, mint előtte soha senki.

Házasságuk boldog volt. Ilonka három gyereket szült, és úgy végezte háziasszonyi, gazdasszonyi tevékenységét, hogy soha nem emelte fel a hangját, soha nem veszekedett. Mindig mosolygott, pedig nem volt problémamentes az élete, de bármilyen nehézség adódott, ő sztoikus nyugalommal fogadta, és próbálta megoldani azt.

Mindenki szerette. Anyám is nagy szeretettel mesélt róla. Csodálta higgadságát, azt, hogy soha nem sietett, hogy soha semmi és senki nem tudta kizökkenteni nyugalmaiból. Szerette kedvességéért, elnézett neki sok olyan dolgot, mit másnak nem. Például azt, hogy Ilonka a konyhaasztalra ülve szeretett olvasni! Ha vendéget várt a Tóth család, anyám mindig felajánlotta a segítségét, érdeklődött, szükséges-e, hogy készítsen valamit, esetleg süssön valamilyen süteményt.

– Oh, nem, köszönöm. Úgy gondoltam, sütök majd egy jó bő Jókai lepényt – mondta nagymama, és megsütötte azt a felejthetetlen finomságot, mely a családban, mint *Ilonka lepénye* híresült el.

Jókai lepény (Tóth nagymama receptje)

Hozzávalók: 60 deka liszt, 10-15 deka vaj vagy zsír, egy egész tojás, vanília vagy citromhéj, 2 deka szalakáli feloldva egy csésze langyos tejben. Rétestészta keménységűre összegyúrom, egy éjen át pihenni hagyom a hűtőszekrényben. Másnap három, gáztepsi nagyságú lapot sütök. Töltöm: vagy a tepsiben, vagy egy hasonló nagyságú, magasított oldalú tálcára helyezem rendre a lapokat.

Töltelék: Az első lapra jó bőven savanykás dinsztelt almát (legalább 75 dekányit) teríték, a dinszelés után azonnal, azon forrón. Tetszés szerint fűszerezhetem fahéjjal, de ez el is maradhat. Ráteszem a második lapot.

Második lap tölteléke: 4-6 kanál cukorral eldörzsölök 4-6 tojás sárgáját, és három evőkanál lisztet. Egy liter tejet felforralok, lassan belecsgatom a tojásos masszát, sűrűsödésig főzöm, majd leveszem a tűzről, és azon forrón belekeverem a kemény habbá vert tojásfehérjéket. Forrón a második lapra kenem, befedem a harmadik lappal. Meghintem cukorporral, ráteszek egy lapitót, hagyom megdermedni, kihűlni. Két-három nappal a fogyasztás előtt kell elkészíteni. A tetejére csokoládémázat is vonhatok.

Tökéletes nagymama volt! Fakanalából készített bábukkal színházat játszott velem. Babáimnak nem csak ruhát, de kalapot, nagykabátot, sőt csizmát, cipőt is varrt. Rengeteg mesét tudott, és nagyon-nagyon sok verset! Kérésemre mindegyre mondogatta, mesélgette kedvenceimet. Egy piros kockás füzetbe le is írta ezeket nekem. Hatéves sem voltam még, mikor meghalt. Azt, hogy ő már nincs közöttünk, felfogtam, és vigasztalódásul esti mesének az ő általa mondott verseket kértem. Mikor iskolás lettem, szerettem volna magam elolvasni a nagy becsben tartott piros kockás füzet tartalmát, de sajnos, rá kellett jönnöm, hogy továbbra is valamelyik ráérő felnőltre vagyok utalva, mert az írott betűt akkor még nagyon nehezen tudtam kiolvasni. Mire annyira fejlődött tudományom, hogy magam elolvashattam volna, a füzet kézen-közön eltűnt. Sokszor költöztünk, a vékonyka verses füzet bizony elveszett.

Sokáig úgy véltem, hogy mivel nagymama írta le a verseket, ő is szerezte azokat. Aztán rájöttem, hogy ez nem így van, de ez a tény egy csöppet sem homályosította el nagymamám érdemeit, sőt, boldog reménységgel töltött el, hogy talán ráakadok valamikor, valahol a sokszor hallgatott, szeretett versekre, és talán azt is megtudom, ki írta őket. Ez a kutatás a vártnál sokkal nehezebbnek bizonyult, mivel a verseknek csak bizonyos részeire emlékeztem, s bár sok embernél próbálkoztam, a töredékes emlékszövegeket senki sem tudta azonosítani. Sok év telt el, megfeledkeztem a gyerekkori mesékről. Rendre megszülettek a gyermekeim, elkezdtem mesélni nekik, s ekkor lassan újra feléledt, és tudatosult bennem nagymamám mesélése nyomán keletkezett hajdanvolt kellemes hangulat emléke.

Szerettem volna gyermekeimnek is átadni ezt az élményt. Nagy lelkesedéssel kezdtem el újra kutatni az elfelejtett versek után. És újfent sikertelenül, mert a megkérdezett felnőtt-társaim egyike sem ismerte az én szeretett verseimet. Újabb évtizedek múltak el eredmény nélkül, igaz, ekkor már csak néha-néha, valamilyen esemény kapcsán jutott eszembe néhány verstöredék: Mesebeli kiskirályhoz betévedt egy kisleány... (Erre a sokat keresett költeményre olyankor és olyan helyen leltem rá végül, melyre álmomban sem gondoltam: Győrben, a külföldön élő magyar nyelvoktatók számára tartott továbbképzőn, egy Venezuelában élő óvónő kézzel írott versgyűjteményének egyike volt! Végre azt is megtudtam, ki a szerzője és boldogan másoltam le.)

Győri Vilmos: Mese

Mesebeli kis királyhoz betévedt egy kisleány, hogy az éppen uzsonnázott tulipános udvarán.

„Úgy-e szép itt, úgy-e jó itt? Nézz csak ide, meg oda, bársony itt a gyepes udvar, drágakő a palota.

Nézd, a libám ezüst tollú, aranyszörű a cicám: úgy-e itt maradsz minálunk örökre te kisleány?”

„Köszönöm a meghívását, de el nem fogadhatom, szalmatetős kicsi kunyhó az a ház, hol én lakom.

A mi libánk közönséges, és nem aranyos a cicánk: de ott van a kistestvérem, s édes apánk meg anyánk.

Ha ölelnek, ha csókolnak, s fejem rájuk hajthatom, szalmatetős kicsi kunyhót a világért nem adom.”

Gyermekeim felnőttek, unokáimnak kezdtem mondani, olvasni a meséket, verseket. És emlékezetemből az írott prózai meseszövegtől eltérő mondatok bukkantak elő. De csak egy-egy sor. Mikor egy könyvesboltban felfedeztem Pósa Lajos összegyűjtött költeményeit, belelapozva egészen véletlenül *A kis gidó* meséjénél nyitottam ki. Amint elkezdtem olvasni, abban a pillanatban eszembe jutott az egész szöveg, szinte hallottam a nagymamám drága meleg hangját, ahogy mondja az ismerős strófákat: *Egy öreg kecskének volt egy kis gidója, drága szeme fénye, aranyos bimbója...*

Másik kedvencemet, a Kacorkirályt is milyen jó volt újra átélni! Ez a mese az én képzeletemben amolyan családtörténet mese volt, hiszen benne volt dédnagyapám szülőfalujának neve is! Hogy ezt honnan szedtem? Egy parányi kis elhallásból. A mesében a pöffeszkedő, világgá kergetett kajtár macska találkozik a rókával, és ijedtében Kacorkirálynak adja ki magát. A buta róka meghívja a macskát, s míg a macska a lakoma után jóllakottan szunyókál, a róka az arra járókat emígy riasztja el:

Róka lyuka körül ne járj, mert alszik a Kacorkirály! Roppant nagy az ő hatalma, Bogosig ér birodalma. Kacorkirály? Nem gondoltam, soha hírért sem hallottam! – így az állatok.

Ezt a Bogost, ameddig Kacorkirály birodalma ért, én Bagosnak értettem és mondtam is, mert ez egy nekünk nagyon ismerős hely volt! Hiszen a családunk eredetileg Szilágybagosról származott, éppen onnan, ahol Kacorkirály birodalma végződött!

Pósa Lajos *Három szép pillangója* képzeletemben a Szent Anna-tó környékén játszadozik, gondolom a refrén miatt: – Gingalló, gingalló... A Szent Anna-tó gyerekkoromban hallott legendájában a kis kápolna harangja is így szólt: – Gingalló, szent ajtó, kérj kását, de nincs só, ha nincs só, kérj mástól, ha nem ád, vágd pofon...

A másik Pósa-verset, *A kis vándor* címűt, nagymama az öcsém kedvéért kissé átalakította: *A kis Pistikének mi jutott eszébe...*

Lassan összegyűjtöttem, és lejegyeztem drága Ilonka nagymamám kedves verseit, gyermekkorom kedvenceit, ha nem is úgy, mint ő tette, piros kockás borítójú füzetbe, kézzel írva. A Pósa-versek megtalálhatók a kötetében.

Pistike kedvencét, egyikét ezeknek a szép és tanulságos meséknek, az ő kettőjük emlékére ide is leírom. A versnek nem tudom, ki a szerzője, magát a verset apám iratai között, a nagymama írásával egy darab papírra leírva leltem meg.